

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: גולדשטיין	שם פרטי: לאה
---------------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

בלועזית Herskovits		שם משפחה איתו נולדתי: הרשקוביץ
שנת לידה: 11/10/1929	מין: נקבה	שם פרטי איתו נולדתי: יולן
ארץ לידה: הונגריה		עיר לידה: צ'נגר סטמר
בלועזית CSENGER SZATMAR		שם פרטי ושם משפחה של האב: משה נתן
שם פרטי ושם נעורים של האם: פרל גרין		מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: צ'נגר סטמר
ארץ המגורים: הונגריה		השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)
חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)		מקומות מגורים בתקופת המלחמה: הונגריה (שם העיר או האזור ושם הארץ)
בלועזית MATESZALKA		במידה והיית בגטו, ציין את שמו: מאטסאלקה
בלועזית GEBHARSDORF, SZENT GEORGENTAL		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו: אושוויץ, גבטהרזדורף, סנט גאוגרנטאל
תאריך השחרור: 7/5/1945		המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: סנט גאוגרנטאל
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)
צ'נגר		
במידה ועלית באניה, ציין את שמה		במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מתי
שנת עליה: 1948		
קפאלוס		

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

הייתה לנו ילדות מאוד יפה, הלכתי לבית הספר של הקהילה היהודית. כבר לפני המלחמה היה מאוד קשה כי את הגברים לקחו לעבודות פרך, את אבא שלי לא לקחו אבל למי שלקחו לא היה אוכל ולא כלום. לנו לא היה חסר שום דבר כי אבא שלי עסק בכל מיני דברים, היה לנו בית מאוד מאושר, מאוד חם, המון אהבה – לא היה חסר כלום. לאבא שלי היו שלושה אחים – היינו משפחה מאוד מלוכדת. לי הייתה אחות אחת ואמא שלי לא יכלה ללדת יותר ילדים.

ההורים שלי היו סוחרים והייתה לנו חנות מאוד יפה, כמו לרוב היהודים. המקום שלנו היה אחד הבודדים בהונגריה שהיה בו בית ספר עממי יהודי. אבא שלי נולד בשנת 1889 והוא היה התלמיד הראשון שם. הקהילה הייתה מאוד מבוססת, זה היה כמו מדינה קטנה והיה לנו ראש קהילה, רב, מורים, הכל היה מאוד מאוזן, כמו עולם אחר לגמרי. היו חזן ושני שוחטים, שילמנו מיסים, קהילה מאוד מבוססת. בבית הקברות היו קברים משנת 1400 ובית הספר היה ברמה כה גבוהה שגם ילדים של גויים באו ללמוד אצלנו. אני חשבתי שזה מרכז העולם.

בהונגריה החלונות כפולים ובנויים משישה חלקים, בלילה אחד שברו לנו את כל החלונות ואז אמא לא הרשתה לנו יותר לישון בנפרד. גם כשהיה קשה ואנשים הפסיקו לקנות מאבא שלי לא הרגשנו שחסר משהו כי לאבא שלי היו עוד עסקים. כשסיימתי את בית הספר העממי אמא רשמה אותי לקהילה כי לא לקחו ילדים יהודים לאף בית ספר.

הזיכרון הכי חזק שלי הוא מיום כיפור – כולם הלכו לבית הכנסת ואני הסתובבתי עם הילדים. הלכנו מבית לבית, החזקתי את הידיים הקטנות שלהם בידיים שלי, בדקנו את הנרות, ומרחוק ראינו את כולם בלבן וכל כך שמחתי שהנרות בסדר והילדים בסדר. מי שהיה תלמיד מצטיין בבית הספר קיבל פרס, והיה ילד אחד שנורא הציק לנו – הוא היה הרבה יותר קטן מאיתנו ותמיד היה דוחף לנו מקל זורק עלינו בוך. תמיד אמרתי לאמא שלי שתגידי לסבתא שלו, והיא אמרה לי להיכנס הביתה.

יום אחד התגנבתי למטבח, זרקתי אליו את התיק, לקחתי מקל והתחבאתי מאחורי הדלת וחיכיתי לו. הוא התקרב עם כובע עור עם פרווה ובדיוק לפני הוא הוריד את הכובע ואני הרבצתי לו ואמרתי לו – אם עוד פעם אחת תיגע בי ובחברה שלי אני אהרוג אותך! עד היום אני מודה שלא הרגתי אותו כי יכולתי להרוס את החיים לכל המשפחה. אחר כך סבתא שלו באה ואמרה לאמא שלי – מה הבת שלך עשתה לנכד שלי?! ואמא שלי העיפה אותה ואמרה שבכלל לא חזרתי מבית הספר. אחר כך יצאתי מהמחבוא ואמרתי לה שזה אני הייתי, ושהיא הייתה צריכה להגן עליי ועכשיו הוא לא יציק לנו יותר בחיים! ובאמת הוא לא הציק לנו יותר, אני הייתי המחותרת היהודית הראשונה.

התיכון היה ברמה גבוהה והוא נתן לי הרבה מאוד בחיים. נסענו לתיכון כל יום ברכבת 10 ק"מ במחלקה שנייה. יום אחד, אחד התלמידים ברכבת אמר שיש פה ריח מסריח של יהודים, והוא אמר: "אני אזרוק אותם" והלך לפתוח את החלון. אדם אחר התעצבן עליו ואמר לו: "השתגעתי?" ונתן לו סטירה. אני ברחתי ורצתי למנהל ואז המנהל בא ושחרר אותם. אחרי המלחמה ראיתי אותו והוא רצה לשבת על ידי, אני אמרתי לו: "טינופת! אני עם טינופות כמוך לא מלכלכת את הידיים שלי" והלכתי משם. כשהייתי בפולין לקחתי חבילה כדי לשלוח למי שהציל אותי אבל איבדתי שם את הזיכרון (אחרי הביקורים במחנות) וחזרתי עם החבילה הביתה. בפעם השנייה שנסענו הוא כבר נפטר ומאוד הצטערתי.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

הטראומה הכי נוראית שלי זה שגירשו אותי מהבית – הוציאו אותי מהבית, אמא שלי יצאה עם המזוודות, נצמדה אל הקיר ונישקה אותו. היא אמרה: "למה עושים לנו את זה?" את זה אני לעולם לא אשכח וזה הולך איתי כל החיים שלי. הפרידו אותי ואת אחותי בגטו מאטהסאלקה. מה שעברנו שם היה נורא – זה הולך איתי יום ולילה. כשגירשו את התושבים בגוש קטיף זה שיגע אותי, כי אני לא יכולה שמגרשים אדם מהבית שלו. התמונה הזו הולכת איתי כל החיים שלי. הגענו לגטו מאטהסאלקה ובו סבלנו יותר מאושוויץ – שם הפרידו ביני ובין אחותי ובין אמא ואבא שלנו. אנחנו היינו היחידים בין 18,000 יהודים שלקחו להם גם את אמא וגם את אבא. היה שם המפקד ההונגרי, ז'אנדאר, והוא עשה סלקציה – אותנו בצד ואבא שלי שראה את זה הצדיע לו ואמר לו "אני נכה מלחמת העולם הראשונה, תן לי להיות עם הבנות שלי" והוא אמר לו "כן", אבל לא ידענו שלוקחים אותנו לבית הכנסת ושזה הגהנום. שם ראיתי שהורגים יהודי בפעם הראשונה בחיים שלי. זו הסיבה הכי גדולה של מה ואיך שאני כי אף אחד לא היה שם לבד – לכולם היה אבא או אמא, רק לי בבת אחת בגיל 14 – אולי אם הייתי איתם קצת יותר, נגמרה הילדות, וילד בגיל 14 בהונגריה הוא ממש ילד קטן. שם נגמרה לי הילדות המאושרת, הייתי רגילה שאמא נכנסת אליי בבוקר ומעירה אותי עם נשיקה על גב למרות שלא ישנתי כי כבר חיכיתי שתתן לי את הנשיקה, ואומרת לי "יוליקה יוליקה קומי הרכבת באה", יש לי זיכרונות מאוד יפים עד גיל 14.

בבירקנאו הייתי בלאגרצה, לאגר להשמדה. מנגלה היה עושה שם כל יום סלקציות. היו לי משקפיים וכשירדנו מרכבת הבהמות אחרי חמישה ימים ויליות טפטף גשם והורדתי את המשקפיים. מי שהיה לו משקפיים אוטומטית נשלח ימינה אבל אני שמתו אותם בכיס כי היה רטוב, וכשהורדנו את הבגדים לא ידעתי מה יהיה והמשקפיים נשאר בכיס, היום אני יודעת שזו בטח אמא שלי שלחה את הגשם כי אחרת הייתי גומרת שם.

הגענו לשם ותוך כמה רגעים לא הכרתי את אחותי – סיפרו אותנו, אני קיבלתי שמלה עד הרצפה וגם היא, אם אפשר לקרוא לזה שמלה כי זה היה סמרטוט. מרוב שלא זיהיתי אותה התחלתי לצעוק "איפה את?" והיא הייתה ממש לידי. אני ראיתי כשפוצצו את הקרמטוריום ואז נתנו לנו מכות רצח, אבל בכל זאת שמחנו כי זה נתן לנו את חיים – עם ישראל חי! זה נתן לנו כוח לחיות. אחר כך היה לנו עוצר במשך המון זמן – לשכב כל היום, לשבת על הברכיים, ידיים למעלה, למטה, והייתה קאפו שהרביצה לנו עם מקל, אבל אנחנו היינו כאילו לא קיבלנו מכות כי זה נתן לנו כוח. בפיצוץ היה בום גדול וידענו שזה יהודים – התקווה האריכה לנו את החיים.

יום אחד נכנסה בחורה לבלוק, היא עלתה על התנור והתחילה לשיר, ובסוף היא התחילה לצעוק "עם ישראל חי". כל הערב היא שרה בהונגרית, שקוראים לי הרי יהודה והרי אפרים. אני למדתי בתיכון עברית ותנ"ך והשיר אמר שכשהסבל יגמר אני אגיע הביתה לארץ ישראל. אחר כך אותה אישה כאילו נעלמה – נתנה הצגה גדולה ונעלמה. אני עד היום לא יודעת להסביר את זה כי היינו בכזו התרגשות, עד היום לא השתחררתי מהזכרונות הללו.

הייתה לי חברה שהצילה את חיי – הייתי במצב נפשי כזה שלא רציתי כלום, רציתי לגמור. היא הושיבה אותי וסיפרה לי במין פנטזיה שממש חשבתני שאני אוכלת – אני אזמין אותך וככה חמאה אני אשים לך על הלחם, וככה דבש. היא לא עזבה אותי לא יום ולא לילה. יום אחד היינו ערומות כי לא היו לנו בגדים וטיילנו ערומות, מה שלא היה נדיר, ואז איזה בחור פולני שהיה יהודי שהביא את המתים ראה אותנו ואמר לנו שהוא יביא לנו בגדים. יום למחרת הוא הביא לנו שמלה וטלית קטנה מצמר. הטלית התמלאה תוך יומיים שוב בכינים אז חברה שלי זרקת אותה, ואני אמרתי לה שאם היא ערומה או שתקח את השמלה או שגם אני

אהיה ערומה. אז גם אני זרקתי את השמלה ושתינו נשארנו ערומות.

לכל ה-32,000 איש נתנו ללכת לשירותים ביחד, אז הלכנו לבית שימוש והיא ראתה את השמלה של אמא שלי. רצנו אחריה אבל לא הצלחנו למצוא אותה, עד שרצינו לעשות פיפי זרקו אותנו החוצה. אחר כך גם לקחו את אותה חברה ונשארתי לבד.

יום אחד הייתי נורא צמאה, לא היו נותנים לנו לשתות, שם המים היו יותר חלודה מאשר מים. נכנסתי בגניבה ושתיתי. האחראית תפסה אותי, נתנה לי עם המקל על הראש וזרקה אותי החוצה. אני התעלפתי לחצי יום, וכשהתעוררתי אמרתי "ריבונו של עולם, תן לה רק את הקצת מים שאני שתיתי" אבל היום אני לא חושבת ככה כי אני לא יודעת מה היא עברה עד שהגעתי למים האלה. הקאפו היו מאוד רעים, אצלנו בבילוק הייתה אחת שעד היום היא לפניי עם העיניים האדומות שלה.

פעם אחת לקחו אותנו להתרחץ באושוויץ מבירקנאו ובדרך (איפה שהיה מצעד החיים) ראיתי פתק והרמתי אותו. זה היה פתק משק של מלט והיו רשומים שם 6 שמות, זה בעלי כתב את זה ואני הרמתי את זה! היו רשומים שם 6 שמות ושהם חיים, רציתי לתת את זה לאחותי אבל היא כבר לא הייתה, אז עוד לא ידעתי שזה יהיה בעלי. ממש רצתי בכל נשמתי לגיטתי כדי להראות לה את זה אבל לקחו אותה 5 דקות קודם.

כשיצאנו מאושוויץ לקחו אותנו ועמדנו בחמישיות יום שלם. מולנו היה כתוב "חדר גזים" בגרמנית וכבר התפללנו להיכנס כדי שיגמר. כך עמדנו, כשפתאום קיבלנו חתיכת לחם ונקניק, והעלו אותנו לואגונים. אנחנו מגיעים לרודלב, ירדנו מהרכבת ושם החלון פתוח כאילו באנו מהירח, הלכנו 6 קילומטר והגענו לגפנהארזדורף.

עבדנו שבוע לילה שבוע יום, באותו שבוע עבדנו לילה ולא ראינו שמש. יום אחד שאלו מי מוכן להתנדב לסחוב מישיה לבית קברות, כמובן שחינכו אותנו להתנדב אז שמנו אותה על מזחלת וסחבנו אותה על הר ואני בחיים לא אשכח – לילה, האיילות מתרוצצות, האדמה קפואה, שלג, ואנחנו מתחילים לחפור את הקבר. בסוף לא ידעתי מה מתפללים, אמרנו שמע ישראל, וזה היה כמו בסרט – שמענו יריות של תותחים ואמרתי למישיה – הנה סוף המלחמה. ואז התקררתי והיה לי חום גבוה. אז אספו את כולם ואמרו כולם ללכת כי מגיעים הרוסים והם יהרגו את כולם. אני הייתי מאוד חולה בדלקת ריאות ולא יכולתי ללכת אז אמרתי לאלה שהיו איתי שילכו ושיגידו לאמא שלי להדליק נר ביום הזה. הם לא הסכימו ללכת בלעדיו וסחבו אותי 4 ק"מ – 5 ימים ו-5 לילות. כל הזמן נתנו לי מים (לא יודעת גם מאיפה השיגו 2 בקבוקים וסחבו אותם) מהבוץ ומהרצפה, לא יודעת איך לא מתתי בדרך.

הגענו לגהנום מס' 2 – סנט גאורגנטאל. מקום נורא. שם עבדנו באותה צורה, לא ראינו אף פעם יום, לא היה אוכל או מקלחת והתמלאנו בכינים. הכניסו 800 איש לבית חרושת כדי שאם יפגיזו יפגיזו אותנו, זה היה נורא. יום אחד החלטנו אני וחברה של אחותי (נשארנו אני והיא מחמישיית חברות) – היא אמרה לי בואי נגמור עם העסק, מספיק לנו, ואני אמרתי בסדר, כבר אי אפשר. באותו לילה חלמתי שבא הרב שלנו והבן שלו והבן אומר לי להחזיק מעמד כי אנחנו נשתחרר באותו יום, ואביו אמר לא! זה לא באותו יום אלא זה ביום שלישי. אני קמתי וסיפרתי לה ואמרנו שנחזיק מעמד, לא חשבנו או שמענו כלום. ביום שלישי המפקדת של המחנה העמידה אותנו ליד הקיר ואמרה: "נכון, הרוסים פה, אבל אני אהרוג אתכם קודם!" והיא העמידה אותנו ליד הקיר וכל היום עמדנו שם – היא ברחה עם כולם, עם הטבחים והטבחיות.

היו לנו כמה טבחיות, והאחראית הגרמנית נתנה להן פקודה שלילדים מתחת לגיל 15 תתן כמה תפוחי אדמה מדי פעם, בין שבת לראשון ב-3 בלילה. אנחנו לא ידענו מה השעה אז עמדנו שם כל הלילה. והייתה אחת שגמרה את החיים שלה בקדרון שבזמן שחיכינו היא נתנה לנו עם המצקת על הראש וברחנו. למחרת העמידה אותנו ליד התפוחי אדמה, קראה לגרמניה, ואמרה: "את רואה? הם לא רוצים למה את אומרת לי לתת להם?" היא הייתה יהודיה, הטבחית הראשית, יותר גרועה מהגרמנים – היא הייתה שחורה כמו צוענייה ושמנה והיא נעלמה.

יום אחד בארץ, הייתי באוטובוס, ראיתי אותה חוצה את הכביש ולא ידעתי מה לעשות! לא יכולתי לרדת מהאוטובוס וחשבתי שאני חולמת חלום בלהות, לא ידעתי מה לעשות. הייתי קונה ביצים בקדרון ואחר כך שמענו מישהו מספר שהיא גרה בקדרון, ואז שאלתי מישהו בקדרון אם הוא שמע על זה ואמרו לי שכן, היא גרה פה והיא נפטרה לפני שנתיים. מסתבר שגם בעלה היה קאפו. שאלתי אותם איך הם לא התביישו, אנשי קדרון, שגרה איתם קאפו? היא הייתה יותר גרועה מהגרמנים. קראו לה בוריקה ויש לה בת. יש לה מזל שהיא לא הייתה בחיים כשהגעתי לשם, היא בקדרון ואני בגן יבנה.

כך השתחררנו – חיכינו שהמפקדת תבוא להרוג אותנו אבל היא לא הספיקה וברחה עם הטבחיות האלה ולמחרת יצאנו 5 בנות לדרך. במשך שלושה שבועות ברגל כל אחת הלכה למקומה – רומניה, הונגריה וכך הגענו הביתה. אז התחיל הדבר הנורא – לא למצוא אף אחד מהמשפחה. אח של זו שהצילה לי את החיים אמר לי "בואי איתנו, לא נשאר לך אף אחד", אז הלכתי איתם והייתי איתם בקשר טוב עד שהוא נפטר.

כשהגעתי הביתה ראיתי שהוא הפך למפקדה של הרוסים. אמרתי לקצין הרוסי שזה הבית שלי, הוא היה יהודי והוא אמר לי לבוא איתו לרוסיה. הוא הבטיח לי שתוך יומיים הם יצאו מהבית ויחזירו לי את הבית שלי ובאמת כך היה. אבל בחדר אחר הייתה משפחה הונגרית והם לא הסכימו לעזוב, אז אמרתי להם שאם הם לא יעופו משם אני אבוא ואהרוג את כולם! האמה אמרה לי שאין לה לאן ללכת אז אמרתי לה שתלך לגיהנום! באמת הייתי הורגת אותה, אמרתי לה שאין לי כלום ושתעוף, והיא ראתה שאני רצינית, אז הם הלכו משם.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

לילה אחד היו הפגזות נוראיות, היה כמו אור יום וקראנו לזה "נרות סטאלין". אמרנו כל ה-5 בנות שנצא החוצה מאיפה שהיינו כי יחשבו שזה בית חרושת ויהרגו אותנו. יצאנו לשפת נחל ויסלה, שם טבחו הרבה מאוד יהודים, ואז נודע לנו שבשעה 12:00 נהיה חושך כמו בבית קברות. אז נגמרה המלחמה אבל לא ידענו את זה אז נכנסנו חזרה לבית החרושת כי היה שקט. למחרת באו הרוסים ולא היו הכי נחמדים אז ברחנו. אני עד היום לא יודעת לפי מה או לאיפה הלכנו – לא הייתה לנו מפה.

בסנט גאורגנטאל חפרנו תעלות של טנקים – עמדנו, מילאנו את הדליים באבנים קפואות, ונתנו למי שעמד למעלה שישפוך את זה החוצה. פגשתי פה מישהי שהייתי איתי שם והיא שאלה אותי: "איך זה היה? באמת עשינו את זה?" ואז אני שאלתי אותה את אותו הדבר ואמרתי לה שגן אני מפקפקת בזה הרבה פעמים.

יש לי חברה שסיפרה לי שאמא שלה אמרה לה – תאכלי עשב, יש בזה ויטמינים. אמרתי לה שהיא הייתה מאושרת בחלקה כי לה יש אמא שאמרה לה מה לעשות, לי אפילו את זה לא היה. אני אומרת תמיד – בגיל 14 נשארתי לבד, הסתובבתי בלי לדעת מה אני אוכלת עוד שעה ואיפה אני אישן בלילה, עד שהתחתנתי עם בעלי.

לא רציתי להישאר בהונגריה אף רגע! אני ואחותי מאוד סבלנו מהפולנים היהודים כי לנו הייתה שואה יותר קצרה, אבל אחותי לא רצתה לבוא לארץ. היא אמרה שהיא סבלה כל כך הרבה אז היא לא הולכת יותר בין יהודים. אחותי התחננה שאני לא אסע אבל אמרתי לה כשהתחתנתי שאנחנו הולכים לארץ ישראל, אז גיסי אמר לה "שילכו, אם יהיה להם טוב יהיה לנו לאן לבוא, אם לא יהיה להם לאן לחזור" ואני אמרתי לו: "גיסי, כמה שיהיה לי רע, לפה אני לא חוזרת, הונגריה זה כבר לא הבית". אחותי בכתה אבל אני לא הסכמתי והתחלנו להתכונן לארץ.

ב-1947 התחתנתי עם בעלי בהונגריה, ביום הולדתי ה-18, אז נהיינו משפחה ונהייה לי בית. לא ידעתי כלום ושבע ימים עשיתי

רק חביתה לארוחת בוקר צהריים וערב. בשבוע הראשון גיסתי פחדה שלא יהיה לנו מה לאכול ורצתה להביא אוכל אבל בעלי לא הסכים ואמר שאשתו מבשלת טוב ושהוא יאכל רק את זה! אחרי שבוע הוא כבר אמר שחביתה זה מאוד טעים, אבל אולי אני אצליח לעשות עוד דברים טעימים?

אני מודה לקב"ה – היו הרבה חתונות של אנשים שרק חיפשו בית ולכן הם התחתנו עם כל מיני אנשים שהכירו מקודם בגילאים כפולים מגילים ודברים נוספים בסגנון אבל אני אמרתי שאני אתחתן רק עם מי שאני אוהב וזה מה שקרה. היינו הטרנספורט האחרון שהיה חוקי בהונגריה. נרשמנו, זה לקח המון זמן והדרך הייתה מאוד ארוכה. יצנו ב-4 לאוקטובר והגענו ב-23 לנובמבר, עשרה ימים חיכנו לאוניית קפאלוס בנמל צדדי ביוגוסלביה, ואני הייתי כבר בהריון. ישבנו בקור הזה, מי היה עושה את זה היום?

נא ספרי/י על חייהך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

הגענו לבית עולים בפרדס חנה ואני הייתי כבר בהריון מתקדם, היינו לילה אחד באוהל והתעוררנו כשהכל צף – המזוודות והכל. לבעלי היו מגפיים וכולנו היינו צריכים פיפי אז הוא לקח כלי, החזיק לנו, ואמר שנעשה ושהוא לא מציץ! אחרי שהוציאו את המים נתנו לי חדר – אמרתי לבעלי שאני לא מסוגלת אז הלכנו למשרד ובעלי אמר שאנחנו חקלאים ורוצים ללכת לכפר. האיש שבמשרד אמר שאנחנו חברמנים כי כולם רוצים לעיר ורק אנחנו בכפר, אז הוא אמר שיש את גן יבנה ורוצים שם עשר משפחות. בעלי לא הסכים מייד ורצה לראות, הוא הגיע עד לגדרה והיה שם שלט "מוסך הנגב", אז הוא אמר: "לנגב אני לא הולך!" עד שהסבירו לו שזה לא הנגב. בסוף הם הגיעו לגן יבנה וקיבלו אותם בכזו התלהבות, לקחו אותם לארוחת ערב במסעדה, ואנחנו חשבנו שאין ביצים בארץ – רק ארץ ישראל, אבל נתנו לו המון ביצים והוא התלהב. הם כל כך התלהבו כי כל מי שבא ברח. נתנו לו מפתח לקומה הראשונה, אז אמרנו: "לא נורא, זה כבר לא כל כך מקום קטן" ובאנו לפה וראינו שאין קומה ואין מפתח ואין בית, הכל שוחות! אמרתי לבעלי: "לאן הבאת אותי?" אבל לא אמרנו מילה, נסענו לקומה הראשונה- חדר אחד עם המון אנשים.

רציתי שנחפש משהו אחר כי היה קשה, אז שכרנו ב-6 לירות לחודש בית אחר שהיה מפוצץ מהמלחמה, כך שבילילה ראינו את הירח וביום הייתה שמש. בעלי פחד שהבית ייפול עלינו אבל גרנו שם.

בעלי עבד בבית העולים אצל איזה איכר ומזה חיינו, מזה עשינו את השבת הראשונה והסתדרנו. אחר כך קיבלנו את החבילה שלנו מחו"ל והתכסינו בניילון – מעיל גשם. אחר כך כיסיתי בזה את התינוקת שלי והמזל שלי הוא שכשהפגזו את פלוג'ה כל הזכוכית נפלה עליה ובזכות הניילון כלום לא קרה לה.

מאז אנחנו חיים בגן יבנה, התאקלמנו כאן מהרגע הראשון. מאוד אהבנו את גן יבנה וקיבלו אותנו כאן מאוד יפה, אף פעם לא סבלנו מדברים שאנשים אחרים מספרים. זה הבית שלנו כאילו נולדנו פה ופה התחלנו.

בארץ נולדו לנו שתי בנות, שבעה נכדים ונינים. כולם שירתו ומשרתים בצבא וכולם נורא אוהבים את הארץ. אחותי רצתה לתת לנו את חצי אמריקה רק בכדי שנבוא לשם, אבל אני אמרתי שגם בשביל שתי אמריקה אני לא אעזוב את הארץ.